

Til Rusreformutvalget,
Helse- og omsorgsdepartementet,
Postboks 8011 Dep,
0030 Oslo.

Isdalstø, 31.01.19

Hørings svar: Rusreformen

DNT – Edru livsstil er som avholdsorganisasjon opptatt av ruskulturens betydning i samfunnet og ønsker å begrense denne mest mulig. Vi har sett at norsk ruspolitikk faktisk er blant de mest effektive i Europa i så måte, på tross av en sterk alkoholkultur og sprøytekultur for inntak av ulovlige rusmidler. Det at staten benytter lovs form for å regulere både lovlige og ulovlige rusmidler har en påviselig effekt både på det konkrete forbruket og normene som knytter seg til bruken. Vi ønsker ikke å gi slipp på de virkemidlene.

Samtidig er vi enige i bekymringen som ligger til grunn for den foreslåtte rusreformen, de tunge rusmisbrukerne får ikke den hjelpen de burde ha krav på, og det kan godt være at stigmaet knyttet til lovforbud mot bruk og soning av tilhørende bøter virker mot sin hensikt i så måte. Hvis en reform kan føre til at den enkelte bruker faktisk blir sett og får personlig oppfølging i sin situasjon ville det være en klar forbedring. Dette kan selvsagt også være nyttig for ungdom som kan få oppfølging før det utvikler seg til å bli en avhengighet og en kriminell livsstil.

DNT – Edru livsstil slutter seg til hørings svaret fra vår paraplyorganisasjon Actis, som blant annet tematiserer:

- Hvor viktig det er at reformen ikke blir eller oppfattes som en defacto legalisering av narkotiske stoff, slik vi særlig ser i storbyene, hvor ungdom nå ser ut til å tro at det er fritt fram. Lovsystemet er en sterk normleverandør.
- At bruk og besittelse av narkotiske stoff fortsatt må avdekkes og medføre en reaksjon, og det er politiet som fortsatt har den nødvendige kompetansen i avdekkingsarbeidet, i samarbeid med barnevernet for ungdom. Politiet trenger fortsatt hjemmel i lov til å avdekke og motarbeide kriminell organisering i tilknytning til narkotikabruk og dette må prioriteres.
- Skreddersydd og rask oppfølging av den enkelte bruker gjennom å møte for en kompetent og lokalt basert nemd som tar i bruk helse- og sosialfaglige tiltak. Tidlig intervensjon er god forebygging. Dette elementet kan virkelig ha en sterk positiv betydning for utviklingen framover.
- Det bør være en felles bunnplanke i reaksjonsformene, for eksempel et register og et gebyrsystem. Tunge brukere og ungdom bør kunne behandles ulikt og få tilpassede opplegg.

For egen del ønsker vi spesielt å vektlegge den delen av utvalgets mandat som berører alkoholproblematikk.

Alkoholbruk med i modellen?

En av punktene i mandatet til rusreformutvalget er:

- «Hvorvidt og i så fall på hvilken måte, personer som bryter lov/forskrift grunnet beruselse eller påvirkning av alkohol, samt personer som får bistand av politi/ambulanse ved overdoser, skal inngå i modellen.»

Som avholdsorganisasjon er vi mot alle slags ruskulturer, enten de baserer seg på lovlige eller ulovlige rusmidler. Vi mener at samfunnet er best for alle når det ikke er kultur for å endre den naturlige bevissthetstilstanden.

Alkoholkulturen og skadene fra denne har avholdsorganisasjonene kjempet mot siden oppstarten på midten av 1850-tallet, da det virkelig var behov for folkelig mobilisering mot en alvorlig rusutvikling i samfunnet. Siden 1960-70-tallet har en rekke andre rusmidler også funnet kulturelt fotfeste i Norge, men de har med et visst hell blitt forsøkt marginalisert gjennom bruk av lov. Norsk narkotikapolitikk, sammen med vår restriktive alkoholpolitikk, har vist seg å gi noe av det laveste forbruket av rusmidler i hele Europa, noe som naturlig nok gir mindre skadevirkninger. Det er ingen grunn til å gi slipp på en slik vellykket politikk på populasjonsnivå.

Men det er all grunn til å gjøre forbedringer slik at de enkeltindividene som likevel rammes hardt av ruskulturen får den hjelpen av samfunnet de behøver. For den enkelte rusbruker kan restriksjoner og sanksjoner mot rusbruken oppfattes alt fra ubehagelig og plagsomt, til rent ut skadelig. Det siste må vi forhindre. Men det er altså rusbruken i seg selv som skader mest, og jo flere brukere av et rusmiddel, jo mer øker skadene, statistisk sett.

Signalene staten sender betyr noe. Hvis vi kan unngå stigmatisering og vanskeliggjøring av livene til tyngre rusbrukere ved å organisere oppfølgingen gjennom helsevesenet er dette derfor bra. Det er samtidig svært begrensede skadevirkninger av den måten politi og rettsvesen i dag følger opp narkotikalovene sammenlignet med de skadevirkningene vi får ved potensielt økt bruk av narkotiske stoff på befolkningsnivå.

Det er samtidig en pengesterk cannabislobby som over flere år har jobbet internasjonalt for å introdusere og normalisere et nytt rusmiddel for folk flest, blant annet finansiert av alkohol- og tobakksindustrien. De ønsker legalisering, og «avkriminalisering» ses som et steg i denne retning. Cannabisbrukere organiserer seg stadig sterkere også i Norge for å sidestille cannabisbruk med alkoholbruk. Det er ingen grunn til å gi etter for dette kommersielle presset på å innføre en ny ruskultur, ved å normalisere den slik vi har gjort med alkohol. Det er ingen grunn til å tro at innføring av en cannabiskultur skal erstatte en veletablert alkoholkultur, det er større grunn til å tro at denne kommer i tillegg og at disse er med å forsterke hverandre. Det er ingen tjent med, og det er det viktig at fortsatt kommuniseres i det norske samfunnet. Det lanseres nå alle slags produkter av cannabis i utlandet som kommer som en forlenging av det at cannabis avkriminaliseres – vi må ikke komme dit at staten legger opp til at dette rusmiddelet blir populærkultur.

Det er i utgangspunktet alkohol som er det mest utbredte rusmiddelet og som fører til flest skader både på den enkelte og samfunnet. Men fordi bruken er så utbredt, er fokuset på de langt færre som dør av narkotikaskader. Hadde vi ikke hatt så lang tradisjon for bruken ville vi antakelig ha forbudt også bruken av dette rusmiddelet. Det er en utfordring at gjennomsnittlig debutalder for alkohol er helt nede i 14-årsalderen, når det ikke er tillatt å selge alkohol til folk under 18. Det betyr at det pågår en utbredt langing til ungdom, enten det er fra ungdom i bekjentskapskretsen, eller til og med egne foreldre. Korttidsskadevirkningene er størst blant ungdom og unge voksne, og alkohol er en av de største dødsårsakene blant unge menn. Det er et samfunnsproblem som i høyeste grad bør trekkes fram og ses i sammenheng med rusbruken for øvrig. Forskning viser at debut med bruk av ulovlige stoffer gjerne skjer i alkoholsituasjoner. I teorien skal langing til mindreårige straffes med bøter eller fengsel i inntil seks måneder. Ungdom som låner andres, eller bruker falsk legitimasjon for å kjøpe alkohol, kan også straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder. Men blir disse reaksjonene tatt i bruk? Det kan synes som avdekking av disse forholdene ikke er prioritert. Ser man all rusbruk i sammenheng er det kanskje i et forebyggingsperspektiv grunn til å reagere sterkere på bruk av alkohol for ungdom under 18.

«Alkoholmisbruk» skiller seg ellers ikke prinsipielt fra annen «misbruk» av rusmidler, vi har bare tradisjon for å tenke slik. I praksis er det vel så viktig å fange opp alkoholproblemer i en tidlig fase og tilby sosial- og helsefaglig oppfølging.

I utgangspunktet mener vi derfor at en modell for oppfølging av det som har vært ulovlig bruk av rusmidler også bør kunne brukes på de tilfellene der lovlig bruk av rusmidler fanges opp og avdekkes. For barn under 18 bør det å sammen med sine foreldre bli innkalt til en samtale om sin ulovlige alkoholbruk, være vel så nyttig som en samtale om bruk av andre rusmidler. Og det vil kunne tilføre et element av seriøsitet også til oppfølgingen av alkohol som rusmiddel.

Samtidig er det et ressurs spørsmål. Det er allerede i dag vanskelig å oppdrive hjelp til folk som er plaget av rusproblemer, og om det ikke settes inn ressurser bak denne organiseringen er det vanskelig å se hvordan belastningen på systemet vil bli mindre. Det er bra samfunnsøkonomisk, men er vi villige til å legge ut det det koster å forebygge? Når politiet oppløser en hjemme- alene-fest er det kanskje ikke ressurser i systemet til å sende hver enkelt til samtale i nemd. Det er kanskje heller foreldre og nærmiljø som må bevisstgjøres og sanksjoneres. Kanskje kan det adresseres med opplegg for kollektive samtaler? At dette tas seriøst med i en helhetlig modell? At alkoholbruk blant ungdom behandles like seriøst som bruk av andre rusmidler? Så kan kanskje enkeltpersoner likevel henvises til bruk av denne modellen. Det er kanskje ingen lov mot å drikke alkohol når man er under 18 år, men det er lover som forbyr samfunnet rundt å gjøre dette mulig, og foreldre kan og bør ansvarliggjøres. Noen har forbrutt seg når ungdom under 18 drikker alkohol, og behovet for tidlig intervensjon gjelder også her, jo yngre ungdommen er, jo viktigere. Og vi vet at det statistisk henger sammen med annen rusbruk og problematisk atferd.

Det er også mulig å se for seg at folk over 18 med et alkoholproblem kan henvises til nemdene når lover er brutt. Man kan frivillig søke hjelp hos fastlege og spesialisthelsetjeneste, men det er en grunn til at mange med et alkoholproblem ikke ønsker dette. Når lover er brutt på grunn av en alkoholsituasjon er det all grunn til å aktivt gripe inn med tiltak, noe en slik nemd vil være egnet til. Men nemdene må

antakelig prioritere egne ressurser, og alkoholproblemet er langt større enn hva vi må anta disse nemdene vil dimensjoneres for, men slik trenger det ikke å være. Besparingene for samfunnet og fra statsbudsjettet vil antakelig være betydelig om man griper inn i livet til folk som også har fått et såpass problematisk alkoholforbruk at lover brytes. At det ene rusmiddelet tradisjonelt har vært lovlig og det andre ikke, betyr ikke at det lovlige middelet nødvendigvis skal behandles med mindre bekymring enn det tradisjonelt ulovlige. Rusbruk henger sammen.

Vi ønsker lykke til med det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Marit Barene
Generalsekretær
DNT – Edru Livsstil